

**ПІСЛЯРОЄКТНИЙ МОНІТОРИНГ БІОРИЗНОМАНІТТЯ
ТЕРИТОРІЇ НЕГРЕБІВСЬКОГО РОДОВИЩА ДОЛОМІТІВ
Звіт про результати польових досліджень (листопад 2025 – квітень
2026 року)**

ТОВ «Доломіне» Юридична адреса: м. Радомишль, Житомирська
область, Україна.

Виконавець дослідження: ТОВ «НВП «ЕКОІНН» ЄДРПОУ: 45075406

Замовник робіт:

ТОВ «Доломіне» Юридична адреса: м. Радомишль, Житомирська область,
Україна.

Відповідальний виконавець:

Розанов Олександр Володимирович (ТОВ «НВП «ЕКОІНН»)

Ларіонова Дарія Олегівна (ТОВ «НВП «ЕКОІНН»)

Місце виконання робіт:

Житомирська область, Радомишльський район

ЗМІСТ

ВСТУП.....	3
ОПИСОВА ЧАСТИНА.....	5
МЕТА І ЗАВДАННЯ МОНІТОРИНГУ	11
МЕТОДИ.....	13
РОЗДІЛ 1. ФЛОРА ТЕРИТОРІЇ ДОСЛІДЖЕННЯ	15
РОЗДІЛ 2. ФАУНА ТЕРИТОРІЇ ДОСЛІДЖЕННЯ.....	23
РОЗДІЛ 3. ЗВ'ЯЗОК ТЕРИТОРІЇ З ПРИРОДООХОРОННИМИ ОБ'ЄКТАМИ.....	33
РОЗДІЛ 4. ВИДИ ЧЕРВОНОЇ КНИГИ УКРАЇНИ	47
РОЗДІЛ 5. СТАН РОСЛИННОСТІ ТА ОСЕЛИЩ	50
РОЗДІЛ 6. ПОТЕНЦІЙНІ ФАКТОРИ РИЗИКУ	53
ВИСНОВКИ	56
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	59

ВСТУП

Післяпроектний моніторинг біорізноманіття на території Негребівського родовища доломітів було проведено у період з листопада 2025 року по квітень 2026 року. Шестимісячний цикл спостережень дозволив охопити сезонні зміни природних компонентів у післяпроектний період, зокрема перехід екосистем від пізньоосіннього стану через зимовий період до початку весняної вегетації. Такий підхід забезпечив можливість оцінити стабільність природних оселищ, динаміку рослинного покриву та поведінкові особливості фауни в умовах після реалізації проектних рішень.

Необхідність проведення післяпроектного моніторингу обумовлена вимогами Закону України «Про оцінку впливу на довкілля» № 2059-VIII, який передбачає здійснення контролю за станом довкілля після реалізації планованої діяльності. Такий моніторинг дозволяє оцінити фактичний вплив господарської діяльності, перевірити відповідність прогнозованих і реальних змін, а також визначити ефективність впроваджених природоохоронних заходів. У випадку видобування корисних копалин відкритим способом, що належить до видів діяльності з потенційно значним впливом на довкілля, післяпроектний контроль є ключовим елементом забезпечення екологічної безпеки.

Територія Негребівського родовища доломітів розташована в Радомишльському районі Житомирської області поруч із селом Негребівка — найближчим населеним пунктом, що межує з північно-східною частиною ліцензійної площі. Об'єкт займає 50,7 га малопродуктивних земель, які історично використовувалися як пасовища та сінокоси. У межах ділянки наявні заболочені фрагменти, локальні пониження заплавного рельєфу річки Білка, штучні водотоки та ділянки, порушені гірничими роботами минулих десятиліть. Сукупність цих факторів визначає сучасну мозаїчну структуру ландшафту та особливості функціонування екосистем у післяпроектний період.

Основною корисною копалиною родовища є доломіт, що має важливе значення для промисловості. Розробка родовища здійснюється відповідно до спеціального дозволу на користування надрами № 5210, чинного до 2030 року, із дотриманням екологічних вимог. Після впровадження проєктних рішень територія перебуває на етапі стабілізації природних процесів, що обумовлює необхідність оцінки стану рослинності, оселищ та фауни в умовах зміненого антропогенного навантаження.

Польові дослідження у рамках післяпроєктного моніторингу включали оцінку стану флори та фауни, характеристику природних оселищ, аналіз рівня антропогенної трансформації та визначення екологічної стійкості території після реалізації проєкту. Особлива увага приділялася виявленню видів, занесених до Червоної книги України, а також оцінці стану біотопів відповідно до національних та міжнародних природоохоронних критеріїв.

Сезонність проведених досліджень дозволила простежити зміни екосистем у післяпроєктний період. Листопад 2025 року відобразив завершення осінніх процесів, зимовий період (грудень – лютий) дав змогу оцінити стабільність природних компонентів у фазі мінімальної біологічної активності, а березень – квітень 2026 року дозволили зафіксувати початкові етапи відновлення вегетації та активізацію фауни.

ОПИСОВА ЧАСТИНА

Негребівське родовище доломітів розташоване в адміністративних межах Радомишльського району Житомирської області, поблизу села Негребівка, яке є найближчим населеним пунктом і безпосередньо прилягає до північно-східної частини ліцензійної площі. Площа ділянки користування надрами становить 50,7 га та, відповідно до матеріалів землеустрою, належить до малопродуктивних земель. Історично ця територія використовувалася переважно як пасовища та угіддя екстенсивного типу господарювання.

У сучасній структурі території після реалізації проєктних рішень переважають відкриті ділянки, серед яких представлені фрагменти вологих і перезволожених лук, локальні заболочені пониження, місця періодичного накопичення води, а також штучні водотоки. Їх формування зумовлене як природними умовами, так і впливом попередньої господарської діяльності, зокрема меліоративними та гідротехнічними заходами.

У ландшафтній структурі чітко простежуються ділянки, що зазнали трансформації внаслідок гірничих робіт минулих десятиліть. До них належать насипні поверхні, відвали розкривних порід, залишки кар'єрних виїмок та зони з порушеним ґрунтовим покривом. Сукупність зазначених елементів формує техногенно-природний комплекс, характерний для територій із тривалою історією відкритої розробки родовищ.

Географічне положення

Ділянка Негребівського родовища доломітів розташована у північно-східній частині Житомирської області, в межах нижньої частини Поліської низовини — природного регіону, якому притаманний рівнинний або слабохвилястий рельєф із численними заплавами формами та пониженнями. Територія тягнє до басейну річки Білка, яка є правою притокою річки Тетерів — однієї з ключових гідрографічних артерій центральної частини Полісся.

Найближчим населеним пунктом є село Негребівка, яке безпосередньо прилягає до ліцензійної площі з північно-східного боку. У межах декількох кілометрів розташовані також села Забілоччя (південний напрямок) та Раковичі (північно-східний напрямок). Адміністративним центром територіальної громади є місто Радомишль, що знаходиться приблизно за 12 км від ділянки після реалізації проєкту, тоді як обласний центр — місто Житомир — розташований орієнтовно за 75 км у західному напрямку. Таке географічне положення визначає особливості транспортної доступності та загальні логістичні умови території.

Географічні координати кутових точок ліцензійної площі встановлені у спеціальному дозволі на користування надрами № 5210 від 01.11.2010 р., виданому Державною службою геології та надр України. Межі ділянки охоплюють компактну територію в межах заплавної частини басейну річки Білка, що визначає природні умови, гідрологічні характеристики та особливості формування рослинного покриву у післяпроектний період.

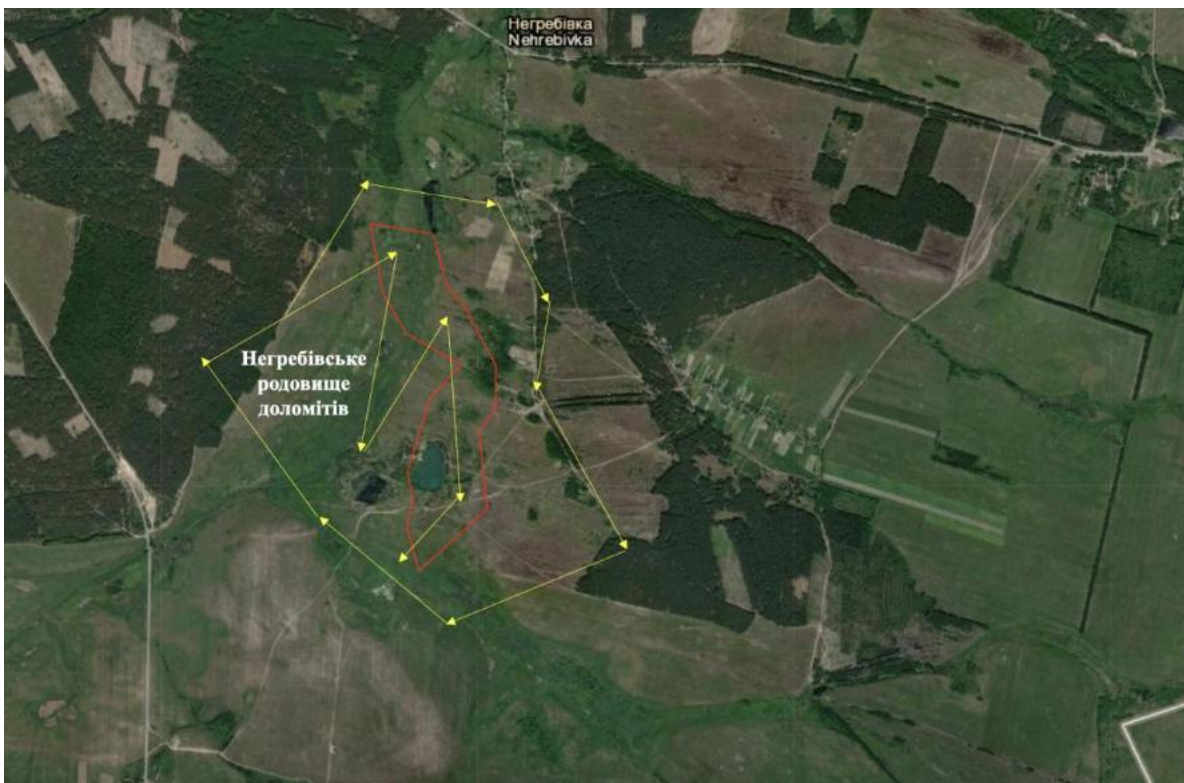

Рис. 1. План маршрутів польового дослідження

Рельєф та гідрологічні умови

Рельєф території Негребівського родовища доломітів характеризується переважно рівнинною морфологічною будовою з незначними перепадами висот, що є типовим для заплавних ландшафтів Поліської низовини. Сучасна поверхня сформована внаслідок тривалих процесів акумуляції та перерозподілу алювіальних відкладів у межах басейну річки Білка — невеликої, але гідрологічно важливої притоки річки Тетерів. Загалом вирівняний характер території обумовлений домінуванням водно-акумулятивних процесів, які протягом тривалого часу формували плоскі ділянки, схильні до періодичного підтоплення та утворення мікрорельєфів, тісно пов'язаних із гідрологічним режимом.

На локальному рівні відмічається наявність численних понижень рельєфу як природного, так і антропогенного походження. Природні зниження сформовані внаслідок заплавних процесів: під час весняних і осінніх паводків води річки Білка виходять за межі русла та заповнюють прилеглі пониження. У результаті формуються ділянки тимчасового або тривалого перезволоження, де виникають мікроболотні комплекси та умови для розвитку гідрофітної й гігрофітної рослинності. Такі оселища відіграють важливу роль у підтриманні водного балансу, формуванні локального мікроклімату та збереженні біорізноманіття.

Своєрідність рельєфу також визначається наявністю штучно сформованих елементів, що виникли внаслідок меліоративної діяльності другої половини ХХ століття. На території поширені меліоративні канали та водовідвідні системи, які виконують функцію регулювання поверхневого стоку та рівня ґрунтових вод. Вони формують додаткові елементи мікрорельєфу у вигляді лінійних заглиблень і впливають на перерозподіл вологи в межах ділянки. Окрім цього, у післяпроектному стані території зберігаються наслідки попередньої гірничої діяльності: техногенні уступи, залишки кар'єрних виїмок, локальні насипи та еродовані ділянки, які

змінюють природну рівнинність і формують антропогенно трансформовану морфологію поверхні.

Близьке залягання ґрунтових вод визначає специфіку гідрогеологічних умов: ґрунти характеризуються підвищеним рівнем зволоження, оглеєнням та зниженою водопроникністю. Це сприяє тривалому утриманню вологи у пониженнях і періодичному підтопленню окремих ділянок, що безпосередньо впливає на рослинний покрив і формує умови, типові для заплавлених екосистем Полісся. Загалом поєднання природних та техногенних форм рельєфу створює складну мозаїку ландшафтів, яка визначає структуру оселищ, умови існування видів та особливості екологічної динаміки території у післяпроектний період.

Геологічна характеристика

Геологічна будова Негребівського родовища доломітів визначається наявністю потужних покладів доломітових порід, що мають промислове значення та залягають у корінному геологічному розрізі території. Доломіти характеризуються відносно стабільним мінералогічним складом із домінуванням карбонатної основи та властивостями, що забезпечують їх ефективне використання у промисловості — зокрема у виробництві скла, будівельних матеріалів і блочної продукції. Формування цих порід пов'язане з тривалими осадовими процесами, що відбувалися в умовах давніх морських або лагунних середовищ.

Вище доломітових відкладів залягає скельний розкриття, представлений комплексом магматичних і метаморфічних порід, серед яких переважають граніти, гнейси, пегматити та амфіболіти. Ці породи відзначаються високою щільністю та стійкістю до процесів вивітрювання, формуючи верхню частину геологічного розрізу і визначаючи технологічні особливості розробки родовища. Їх наявність ускладнює процеси зняття розкриття та сприяє формуванню техногенних уступів. Водночас вони розглядаються як супутні корисні копалини, що можуть використовуватися як природний камінь або мінерально-будівельна сировина.

Історія освоєння родовища істотно вплинула на сучасний стан території. Починаючи з 1970-х років, тут здійснювалися відкриті гірничі роботи, які призвели до формування відвалів розкривних порід, оголення корінних горизонтів, порушення природного ґрунтового профілю та виникнення техногенних форм рельєфу. У післяпроектний період ці ділянки характеризуються специфічними ґрунтово-екологічними умовами: зниженою водоутримувальною здатністю, частковою втратою гумусового шару, підвищеною щільністю субстрату та наявністю уламкового матеріалу. Це зумовлює формування піонерної рослинності та уповільнений перебіг природних сукцесійних процесів.

Спеціальний дозвіл на користування надрами № 5210, виданий відповідно до чинного законодавства України, регламентує подальше відпрацювання родовища до 01.11.2030 року та визначає межі користування надрами, площу ділянки і координати її кутових точок. У цілому геологічна будова разом із техногенною трансформацією території виступають ключовими факторами, що впливають на вибір технологій розробки, оцінку фактичного впливу на довкілля та формування екологічних висновків у післяпроектний період.

Сучасний характер землекористування

Сучасне землекористування території Негребівського родовища доломітів у післяпроектний період визначається поєднанням природних, напівприродних і техногенно трансформованих ділянок, які мають мозаїчне просторове розташування в межах ліцензійної площі. Значна частина території представлена пасовищними та лучними угіддями, що історично використовувалися місцевим населенням для екстенсивного випасу худоби. Такий тип використання сприяв формуванню стійкого рослинного покриву, переважно злаково-різнотравного складу, здатного витримувати помірне антропогенне навантаження.

Важливими елементами території залишаються вологі та перезволожені ділянки, приурочені до заплавних понижень річки Білка. У межах цих зон збереглися фрагменти природної та напівприродної гідрофільної рослинності, що мають локальне екологічне значення, оскільки слугують оселищами для видів, адаптованих до умов підвищеної вологості. Такі ділянки впливають на гідрологічний режим території, сприяють збереженню мікробіотопів та виконують функцію буферних зон між більш сухими ділянками і техногенно зміненими територіями.

Поряд із відносно збереженими природними елементами ландшафту на території представлені ділянки, що зазнали суттєвих змін унаслідок гірничих робіт попередніх десятиліть. До них належать відвали розкривних порід, старі кар'єрні виїмки, ділянки з оголеним субстратом та насипні поверхні. У післяпроектному стані такі території вкриті переважно рудеральною, піонерною або змішаною рослинністю, яка характеризується високою екологічною пластичністю та здатністю освоювати малородючі субстрати. Сукцесійні процеси на цих ділянках перебувають на ранніх або проміжних стадіях, що свідчить про їх відносно недавнє порушення та поступове відновлення.

Загалом зазначені типи землекористування формують складну ландшафтну систему, що відрізняється різним ступенем природності, стійкості та екологічної чутливості. Така мозаїчність середовища визначає специфіку післяпроектного моніторингу, оскільки кожен тип ділянки потребує окремого підходу до оцінки стану рослинності, потенційних ризиків та можливих наслідків господарської діяльності.

МЕТА І ЗАВДАННЯ МОНІТОРИНГУ

Метою післяпроектного моніторингу біорізноманіття на території Негребівського родовища доломітів є отримання комплексної, достовірної та репрезентативної інформації про стан флори, фауни та природних оселищ після реалізації проектних рішень, пов'язаних із видобуванням корисних копалин. Проведення таких досліджень є важливим етапом екологічного супроводу діяльності, оскільки дозволяє оцінити фактичні зміни природного середовища, визначити відповідність прогнозованих і реальних впливів, а також проаналізувати ефективність впроваджених природоохоронних заходів.

У процесі виконання робіт основну увагу було зосереджено на інвентаризації видового складу рослинного і тваринного світу в межах ліцензійної площі та на прилеглих територіях, що зазнали або можуть зазнавати впливу внаслідок реалізації проекту. Одним із ключових завдань стало визначення сучасного стану природних оселищ, оцінка їх цілісності, ступеня антропогенної трансформації та здатності до подальшого природного відновлення.

Особлива увага приділялася виявленню видів рослин і тварин, що мають охоронний статус та занесені до Червоної книги України й інших природоохоронних переліків. Також оцінювалася роль території як потенційного середовища існування, місць гніздування, живлення або сезонних переміщень для різних груп фауни в умовах післяпроектного періоду.

Окремим напрямом досліджень була оцінка просторової структури природних комплексів і визначення ділянок, найбільш чутливих до змін, спричинених господарською діяльністю. У межах цього завдання аналізувалися умови формування різних типів оселищ — заплавної, лугової, заболоченої і техногенно трансформованої — а також їхня стійкість до порушення ґрунтового покриву, змін гідрологічного режиму та впливу техногенного навантаження.

Важливою складовою роботи стало забезпечення наступності екологічного моніторингу: уточнення та використання ключових точок спостережень, фіксація сезонних особливостей структури біоти, а також застосування уніфікованих підходів, що забезпечують порівнянність результатів із попередніми дослідженнями. Проведення спостережень у період з листопада 2025 року по квітень 2026 року дозволило охопити пізньоосінній, зимовий та ранньовесняний етапи функціонування екосистем, врахувати сезонну динаміку біоти та оцінити стан природних компонентів у післяпроектний період.

Таким чином, післяпроектний моніторинг дає змогу оцінити фактичний стан біорізноманіття та природних умов території Негребівського родовища доломітів після реалізації проекту, визначити характер і масштаб змін, а також сформуванати основу для подальшого екологічного контролю, коригування природоохоронних заходів і забезпечення екологічної безпеки діяльності.

МЕТОДИ

Полеві дослідження у межах післяпроектного моніторингу біорізноманіття Негребівського родовища доломітів проводилися у період з листопада 2025 року по квітень 2026 року та були спрямовані на отримання максимально повної інформації про стан рослинного і тваринного світу території, природних оселищ та їх екологічні характеристики після реалізації проєкту. Методичний підхід базувався на поєднанні маршрутних обстежень, стаціонарних точкових спостережень, описових методів, візуальної реєстрації та аналізу непрямих ознак присутності тварин. Такий комплексний підхід дозволив охопити різні типи біотопів, характерні для території родовища, включаючи заплавні, вологі, лучні, пасовищні та техногенно трансформовані ділянки.

Дослідження флори проводилися шляхом систематичного обстеження ключових ділянок із фіксацією видового складу рослинності, домінуючих і супутніх видів, структури рослинного покриву, ступеня зімкненості та особливостей рослинних угруповань. Для кожного типу оселищ визначалися основні екологічні параметри — рівень зволоження, тип ґрунтів, ступінь заростання, наявність інвазійних або рудеральних видів. Окрема увага приділялася ділянкам із проявами техногенного впливу (відвали, насипи, порушені ґрунти), де формуються специфічні піонерні угруповання. Виявлення рідкісних і охоронюваних видів здійснювалося шляхом детального обстеження локальних ділянок із обов'язковою фотофіксацією.

Фауна досліджувалася із застосуванням маршрутних обліків, точкових спостережень та реєстрації слідів життєдіяльності. Для орнітофауни використовувалися ранкові та вечірні маршрути, що дозволяло врахувати як осілі види, так і види у періоди сезонних переміщень. Під час спостережень фіксувалися видовий склад, чисельність, поведінкові особливості, місця перебування та типи оселищ. Усі дані супроводжувалися описом природних умов, що дало змогу надалі оцінити екологічні переваги різних ділянок.

Обстеження ссавців включало візуальні та слухові спостереження, а також пошук характерних слідів їхньої діяльності — слідів пересування, екскрементів, нір, пошкоджень рослинності та інших ознак. Для дрібних ссавців особливе значення мала фіксація місць укриття та слідів активності в межах межових зон біотопів. Земноводні та плазуни реєструвалися під час обстеження заболочених ділянок, прибережних смуг, вологих луків і меліоративних каналів, які є типовими місцями їх перебування.

Значна увага приділялася аналізу стану оселищ, оскільки їх структура та ступінь збереженості безпосередньо впливають на видовий склад і екологічну цінність території. Для кожного типу оселищ проводилися описові оцінки: визначалися домінуючі угруповання, ступінь порушеності, наявність ознак деградації або, навпаки, відновлення. Техногенно трансформовані ділянки аналізувалися окремо як зони, що зазнали найбільшого впливу та перебувають на різних етапах природної стабілізації у післяпроектний період.

Важливою складовою польових досліджень була детальна фотофіксація, яка застосовувалася для документування видів рослин і тварин, стану оселищ, елементів ландшафту та техногенних ділянок. Отримані фото- та відеоматеріали використовувалися для верифікації результатів і підтвердження польових спостережень.

Збір даних здійснювався з урахуванням сезонної динаміки природних процесів. Проведення моніторингу в період з листопада 2025 року по квітень 2026 року дозволило охопити пізньоосінній, зимовий та ранньовесняний періоди, врахувати зміну активності тварин, стан рослинності та особливості функціонування екосистем у різні сезони.

Застосований комплекс методів забезпечив отримання всебічної характеристики біорізноманіття та стану природних оселищ Негребівського родовища доломітів у післяпроектний період, що є основою для оцінки фактичного впливу діяльності на довкілля та подальшого екологічного контролю.

РОЗДІЛ 1. ФЛОРА ТЕРИТОРІЇ ДОСЛІДЖЕННЯ

Рослинний покрив території Негребівського родовища доломітів у післяпроектний період характеризується складною багат шаровою структурою, яка сформувалася в умовах поєднання природних екологічних градієнтів та багаторічного техногенного впливу, зумовленого проведенням гірничих робіт і господарським використанням прилеглих земель. Просторова організація рослинності визначається нерівномірністю умов зволоження, різною потужністю ґрунтового профілю та ступенем антропогенного порушення окремих ділянок. Мозаїчність рослинного покриву є наслідком взаємодії різних типів біотопів — заплавлених, остепнених, вологих, деградованих та техногенно порушених. Таке різноманіття формує складний комплекс фітоценозів, що перебувають на різних стадіях вторинної сукцесії, від початкових етапів відновлення до більш стабілізованих угруповань, які частково наближаються до природного стану.

На ділянках із відносно стабільним зволоженням і добре сформованим ґрунтовим профілем представлені фрагменти лучної рослинності, у складі яких домінують мезофітні злаки — костриця лучна (*Festuca pratensis*), тонконіг лучний (*Poa pratensis*) та тимофіївка лучна (*Phleum pratense*). Ці види формують щільний, рівномірно зімкнений травостій із добре розвиненою дерниною, що забезпечує високу стійкість рослинного покриву до зовнішніх впливів. Їх коренева система сприяє закріпленню ґрунтового покриву, зменшенню ерозійних процесів та стабілізації водного режиму, що є особливо важливим для територій із неоднорідними умовами зволоження. Крім того, такі угруповання створюють сприятливі умови для накопичення органічної речовини та поступового відновлення ґрунтової структури. У межах досліджуваної території такі ценози виступають ознакою відносно збережених фрагментів заплавлених екосистем, які зберегли частину своїх природних характеристик навіть за умов тривалого антропогенного впливу.

Рис. 1.1 Панорама території дослідження.

Тонконіг лучний (*Poa pratensis*) є індикатором збалансованого водного режиму та помірного антропогенного навантаження. Вид формує щільні дернини завдяки вегетативному розмноженню і свідчить про збереження окремих елементів природної лучної рослинності, які не зазнали повної трансформації внаслідок господарського використання території.

На більш підвищених і сухіших ділянках із легкими або деградованими ґрунтами поширені остепнені лучні угруповання, у складі яких домінують мітлиця виноградникова (*Agrostis vinealis*), пирій середній (*Elytrigia intermedia*) та тонконіг вузьколистий (*Poa angustifolia*). Їх наявність відображає процеси ксерофітизації рослинного покриву, що проявляються у зростанні частки видів, пристосованих до дефіциту вологи, інтенсивної інсоляції та температурних коливань.

Особливо характерною є участь мітлиці виноградникової (*Agrostis vinealis*), яка активно заселяє відкриті та пересихаючі субстрати. Вид поширюється на ділянках із порушеним ґрунтовим профілем і зниженим вмістом гумусу. У таких умовах рослинний покрив має розріджений характер, із наявністю оголених ділянок, що свідчить про незавершені стадії сукцесійного відновлення у післяпроектний період.

Рис. 1.2 Мітлиця виноградникова (*Agrostis vinealis* Schreb.): характерний вигляд виду, поширеного на остепнених та сухіших лучних ділянках території дослідження.

Угруповання з домінуванням *Agrostis vinealis* та *Elytrigia intermedia* відображають поступові процеси природного самовідновлення території після механічного порушення. Вони формують перехідні ценози між деградованими поверхнями та більш стабілізованими лучними екосистемами.

Ділянки, що тривалий час використовувалися як пасовища, представлені пасовищними угрупованнями з переважанням щучниці дернистої (*Deschampsia cespitosa*) та біловуса звичайного (*Nardus stricta*). Ці види характеризуються високою стійкістю до витоптування, ущільнення ґрунту та коливань вологості. Формування щільних дернин сприяє стабілізації поверхні та створює передумови для поступового відновлення рослинного покриву.

Рис. 1.3 Щучниця дерниста (*Deschampsia cespitosa* (L.) P. Beauv.): типовий вигляд виду, що трапляється на вологих та зволжених лучних ділянках території дослідження.

Такі угруповання можна розглядати як стабілізовані вторинні екосистеми, які, незважаючи на антропогенну трансформацію, виконують важливі ґрунтозахисні функції та забезпечують відновлення біотичної структури території.

У заплавних пониженнях зберігаються ділянки надмірно зволоженої рослинності, де представлені осокові та високотравні угруповання за участю осоки пухнастоплідної (*Carex lasiocarpa*) та пухівки піхвової (*Eriophorum vaginatum*). Ці види є типовими гігрофітами та формують ценози, пов'язані зі стабільним зволоженням. Їх присутність свідчить про локальні ділянки з відносно незначною трансформацією гідрологічного режиму.

Рис. 1.4 Осока пухнастоплідна (*Carex lasiocarpa* Ehrh.):
характерний вигляд виду, притаманного вологим та заболоченим ділянкам у межах території дослідження.

Такі угруповання виконують важливу водорегулюючу функцію, сприяють накопиченню органічної речовини та підтримують стабільність екосистем.

Уздовж водотоків сформовані деревно-чагарникові угруповання за участю верб — верба біла (*Salix alba*), верба ламка (*Salix fragilis*), верба попеляста (*Salix cinerea*), верба п'ятитичинкова (*Salix pentandra*), верба тритичинкова (*Salix triandra*) та верба прутувидна (*Salix viminalis*). Потужні кореневі системи цих видів забезпечують укріплення берегів і зменшують ризик ерозійних процесів, а крони створюють сприятливий мікроклімат для прибережних біотопів.

Наявність таких угруповань свідчить про функціонування природних стабілізаційних механізмів навіть у межах техногенно трансформованих територій.

Найбільш порушені ділянки (відвали, технічні майданчики, оголені поверхні) представлені рудеральною та адвентивною рослинністю, серед якої поширені жовтушник розлогий (*Erysimum cheiranthoides*), суріпиця звичайна (*Barbarea vulgaris*), грицики звичайні (*Capsella bursa-pastoris*), кульбаба лікарська (*Taraxacum officinale*), лопух справжній (*Arctium lappa*), подорожник великий (*Plantago major*), хвощ польовий (*Equisetum arvense*), люцерна посівна (*Medicago sativa*) та люцерна хмелевидна (*Medicago lupulina*).

Рис. 1.5 Кульбаба лікарська (*Taraxacum officinale* F.H.Wigg.): типовий представник рудеральної та лучної флори, поширений на порушених і відкритих ділянках території дослідження.

Кульбаба лікарська (*Taraxacum officinale*) відзначається високою здатністю до швидкого освоєння відкритих і порушених субстратів завдяки поєднанню генеративного та вегетативного способів розмноження, а також ефективному поширенню насіння. У поєднанні з бобовими видами —

люцерною посівною (*Medicago sativa*) та люцерною хмелевидною (*Medicago lupulina*) — вона відіграє важливу роль у початкових етапах ґрунтоутворення, сприяючи накопиченню органічної речовини та збагаченню субстрату азотом у післяпроектний період.

Такі рослинні угруповання відображають початкові стадії відновлення природного рослинного покриву на відвалах і порушених землях та свідчать про збереження природної здатності екосистем до саморегуляції навіть в умовах тривалого техногенного впливу. У післяпроектному стані ці процеси мають поступовий характер і формують передумови для подальшої стабілізації рослинного покриву.

У ході післяпроектного моніторингу, що включав комплексні польові дослідження — маршрутні обстеження, детальні огляди ключових біотопів, оцінку потенційно придатних для охоронюваних видів мікрооселищ, а також аналіз екологічних умов — видів судинних рослин, занесених до Червоної книги України, Європейського Червоного списку, додатків Бернської конвенції чи інших міжнародних природоохоронних переліків, у межах території Негребівського родовища доломітів не виявлено.

Відсутність таких видів підтверджується як результатами безпосередніх польових спостережень, так і шляхом зіставлення фактичних умов середовища з типовими екологічними вимогами потенційно можливих рідкісних таксонів. У процесі обстеження враховувалися також ділянки, які теоретично могли б виконувати функцію оселищ для охоронюваних видів (заплавні мікрозниження, фрагменти заболочених територій, відносно слабо трансформовані вербові зарості), однак за результатами детального аналізу встановлено, що ці ділянки не відповідають оптимальним екологічним параметрам для більшості видів із охоронним статусом.

Зафіксований видовий склад рослинності представлений переважно широко поширеними та екологічно пластичними видами, характерними для трансформованих ландшафтів із тривалим техногенним і пасовищним навантаженням. Усі виявлені види мають достатній адаптаційний потенціал

для існування в умовах порушеного ґрунтового покриву, зміненого гідрологічного режиму, періодичного механічного впливу та часткового руйнування дернини. Вони формують угруповання, притаманні вторинним, сукцесійним і антропогенно зміненим середовищам, і не потребують спеціальних заходів охорони на державному чи міжнародному рівнях.

Слід відзначити, що структура наявних рослинних угруповань — лучних, остепнених, пасовищних, рудеральних і техногенно адаптованих — є типовою для територій із тривалим антропогенним впливом. Такі фітоценози, як правило, не формують умов для існування рідкісних або екологічно вибагливих видів, які потребують стабільних, мало трансформованих біотопів для підтримання своїх популяцій. У межах досліджуваної території відсутні ключові екологічні ніші, зокрема ділянки з природним болотним режимом, старовікові лісові масиви, природні кальцефільні виходи порід або інші мікробіотопи, які зазвичай асоціюються з оселищами рідкісних видів флори.

Важливо підкреслити, що проведені дослідження охоплювали не лише домінуючі фітоценози, але й малопотужні, периферійні, рудеральні та техногенно змінені ділянки, де потенційно могли б з'являтися окремі рідкісні або адвентивні види. Однак навіть у межах таких локальних біотопів видів, що підлягають спеціальній охороні, виявлено не було, що додатково свідчить про високий рівень трансформації території.

Узагальнюючи результати оцінки охоронного статусу флори, слід зазначити, що за результатами післяпроектного моніторингу територія родовища характеризується відносно низьким рівнем природоохоронної цінності у флористичному аспекті. Сучасний рослинний покрив сформований переважно з видів, адаптованих до антропогенних умов, і виконує переважно стабілізаційні та ґрунтозахисні функції. Водночас відсутність рідкісних, зникаючих або ендемічних видів зумовлює невисоку природоохоронну значущість даної території.

РОЗДІЛ 2. ФАУНА ТЕРИТОРІЇ ДОСЛІДЖЕННЯ

Тваринний світ території Негребівського родовища доломітів у післяпроектний період формує складний багатокomпонентний комплекс, що безпосередньо відображає мозаїчну структуру ландшафтів і різноманіття біотопів. Його сучасний стан є результатом тривалої взаємодії природних факторів і антропогенного впливу, зокрема гірничих робіт, меліоративних заходів та господарського використання території. Сукупність цих чинників визначає як видовий склад, так і просторову організацію фауни.

Сучасна фауна представлена видами, характерними для відкритих лучних екосистем, заплавних і перезволожених ділянок, прибережних смуг меліоративних каналів, а також техногенно порушених територій. Така різноманітність умов формує екотонний характер середовища, що сприяє співіснуванню видів різного екологічного походження. У післяпроектний період ці біотопи функціонують як середовище існування для видів, здатних адаптуватися до змінених умов, включаючи фрагментацію рослинного покриву, зміну гідрологічного режиму та локальні порушення ґрунту.

Польові дослідження, проведені у період листопад 2025 — квітень 2026 року, дозволили простежити сезонну динаміку фауністичних процесів у післяпроектний період. У цей час спостерігається зниження активності теплолюбних видів, особливо серед безхребетних і земноводних, тоді як зростає значення видів, що здійснюють переміщення між різними біотопами у пошуках корму та укриттів. Територія відіграє роль транзитного середовища для птахів, а також локального осередку для зимуючих або малорухливих груп тварин. У структурі зоокомплексу домінують птахи та комахи, які найкраще адаптовані до змін середовища.

Орнітофауна є однією з найважливіших складових фауни території. Різноманіття біотопів забезпечує птахам можливості для живлення, тимчасового перебування та сезонних переміщень. Відкриті лучні ділянки використовуються як кормові угіддя, де птахи знаходять насіння бур'янів і

дрібних безхребетних. Прибережні чагарникові смуги виконують роль укриттів і місць відпочинку, а також забезпечують додаткову кормову базу у вигляді комах.

Рис. 2.1 Горобець польовий (*Passer montanus*): типовий представник дрібної орнітофауни відкритих та напіввідкритих ділянок території дослідження.

Серед синантропних видів зафіксовано горобця польового (*Passer montanus*), сороку звичайну (*Pica pica*), галку звичайну (*Coloeus monedula*), ворону сіру (*Corvus cornix*), голуба сизого (*Columba livia domestica*), синицю велику (*Parus major*) та ластівку сільську (*Hirundo rustica*). Ці види відзначаються високою екологічною пластичністю, широким спектром живлення та здатністю використовувати як природні, так і трансформовані біотопи. Їх присутність також може слугувати індикатором рівня антропогенного навантаження, оскільки вони активно реагують на зміну структури середовища та доступність кормових ресурсів.

Поблизу водотоків і заплавних понижень потенційно можливе перебування водно-болотних видів птахів, однак під час польових обстежень такі види не були зафіксовані. Це пов'язано з відсутністю стабільних водних

об'єктів із постійним водним дзеркалом, які є необхідними для їх тривалого перебування.

Герпетофауна представлена типовими для регіону видами, пов'язаними з вологими біотопами. Серед них — жаба гостроморда (*Rana arvalis*), жаба ставкова (*Pelophylax lessonae*) та ропуха сіра (*Bufo bufo*), які трапляються на заплавах, у прибережних смугах каналів та у місцях із тривалим зволоженням. Їх присутність свідчить про наявність локальних ділянок, придатних для існування земноводних навіть у післяпроектний період.

Серед плазунів зафіксовано ящірку прудку (*Lacerta agilis*), яка надає перевагу відкритим добре прогрітим ділянкам із наявністю укриттів у вигляді каміння або техногенних елементів.

Рис. 2.2 Ящірка прудка (*Lacerta agilis* L.): типовий представник герпетофауни регіону, що трапляється на відкритих та добре прогрітим ділянках території дослідження.

Вуж звичайний *Natrix natrix* є типовим мешканцем заправ і може траплятися поблизу водойм та заболочених фрагментів, де існують умови для полювання на дрібних земноводних та риб. Незважаючи на відсутність візуальних реєстрацій під час обстежень, екологічні умови території допускають його епізодичне перебування. Інші регіонально поширені види, такі як гадюка звичайна *Vipera berus* та веретільниця ламка *Anguis fragilis*, були зафіксовані в ширших околицях, але не зустрічалися безпосередньо на

маршрутах досліджень, що пов'язано з особливостями сезону та відсутністю оптимальних для них оселищ у межах ділянки.

Рис. 2.3 Вуж звичайний (*Natrix natrix* L.): типовий представник герпетофауни заплавлених і прибережно-вологих біотопів, потенційно присутній на території дослідження.

Ссавці представлені низкою видів, характерних для агроландшафтів, людських поселень та напіввідкритих територій. На відкритих луках і поблизу чагарникових заростей трапляються дрібні гризуни, які відіграють ключову роль у формуванні кормових ланцюгів та забезпечують живлення для дрібних хижаків і хижих птахів. Серед синантропних видів відомі миша хатня *Mus musculus*, пацюк сірий *Rattus norvegicus*, куниця кам'яна *Martes foina* та тхір чорний *Mustela putorius*. Крім того, у регіоні відзначено кажана пізнього *Eptesicus serotinus*, який може періодично використовувати господарські споруди та старі деревостани для денного відпочинку.

Присутність більших ссавців, таких як козуля *Capreolus capreolus* чи кабан *Sus scrofa*, має епізодичний характер і пов'язана переважно з міграційними або кормовими переміщеннями між сусідніми лісовими масивами. У польових дослідженнях було зафіксовано характерні сліди активності *Sus scrofa*, пов'язані з риттям і пошуком корму на вологіших ділянках території.

Рис. 2.4 Сліди життєдіяльності дикого кабана (*Sus scrofa* L.): характерні виямки та порушення ґрунтового покриву, зафіксовані на території дослідження.

У безхребетних угрупованнях домінують комахи, характерні для лучних, рудеральних та вологих біотопів, а також для територій, що межують із сільськогосподарськими угіддями. У ході польових обстежень виявлено низку фітофагів, які активно використовують наявну рослинність як кормову базу й здатні швидко заселяти відкриті ділянки з порушеним або спрощеним рослинним покривом. Зокрема, були зафіксовані кілька видів комах-шкідників, що є типовими для агроландшафтів, а їхня присутність відображає ступінь антропогенного перетворення території та трофічні

зв'язки між прилеглими угіддями та техногенно зміненими ділянками.

Одним з найбільш поширених представників є буряковий довгоносик *Bothynoderes punctiventris* — поліфаг, що заселяє переважно відкриті, добре прогріті ділянки ґрунту. Імаго цього виду зимують у ґрунті, а активізуються навесні, що зумовлює їх накопичення на територіях із розпушеною поверхнею субстрату. У межах родовища умови техногенно порушених ділянок, а також наявність рудеральної рослинності створюють сприятливі мікрооселища для цього виду. Довгоносики здатні живитися різними видами бур'янів та культурних рослин, що пояснює їх присутність в екотонах між родовищем та прилеглими орними землями.

Рис. 2.5 Буряковий довгоносик (*Bothynoderes punctiventris*): типовий представник фітофагів, зафіксований на техногенно трансформованих та рудеральних ділянках території дослідження.

Також виявлено лучного метелика *Loxostege sticticalis* — типового представника лучно-степових екосистем, який відзначається високою чисельністю у роки масового розмноження. Цей вид є фітофагом широкого

профілю, а його личинки здатні пошкоджувати значну кількість трав'янистих рослин. Мозаїчна структура лучної та рудеральної рослинності на території створює оптимальні умови для відкладання яєць

та виведення личинок, оскільки вид тяжіє до ділянок із відкритим ґрунтом та достатньою кількістю кормових рослин.

Озима совка *Agrotis segetum* є ще одним характерним мешканцем агроландшафтів, що активно проникає у суміжні території. Личинки цього виду (так звані «ґрунтівки») ведуть прихований спосіб життя, живлячись підземними частинами рослин або перегризаючи молоді стебла на рівні ґрунту. Техногенно порушені ділянки та місця з недостатньо сформованою дерниною є привабливими для совок, оскільки забезпечують легкий доступ до ґрунту та відсутність щільного рослинного покриву, що сприяє їх розвитку. Присутність *Agrotis segetum* у межах родовища логічно пов'язана з близькістю ріллі та кормових площ, де вид формує стійкі локальні популяції.

Рис. 2.6 Озима совка (*Agrotis segetum*): типовий фітофаг агроландшафтів, зафіксований у межах досліджуваної території.

Серед зафіксованих комах особливо виразним і поширеним видом є

колорадський жук *Leptinotarsa decemlineata* — типовий фітофаг пасльонових культур.

Його наявність у межах території відображає вплив прилеглих сільськогосподарських полів, які слугують джерелом міграції як дорослих особин, так і личинок. Оскільки техногенні ділянки здебільшого позбавлені культурної рослинності, міграції жука мають транзитний характер, а його тривале перебування можливе лише на ділянках із рудеральними представниками пасльонових або на смугах бур'янів, що збереглися з попередніх сезонів.

Також зафіксовано плодожерку *Cydia pomonella* — шкідника плодових дерев, який може мігрувати на значні відстані при наявності відповідних кормових об'єктів у межах висотної доступності. Поява цього виду вказує на існування певних елементів садових або лісосадових насаджень у ширших межах регіону, а також на здатність популяцій до розселення в умовах зміненої структури ландшафту.

Рис. 2.7 Плодожерка яблунева (*Cydia pomonella*): типовий представник комах-фітофагів, що трапляється в межах території дослідження.

Загалом присутність зазначених фітофагів підтверджує активний

трофічний зв'язок території родовища з прилеглими сільськогосподарськими ландшафтами.

Сусідство з орними землями забезпечує регулярне проникнення видів, які використовують бур'яни й техногенно порушені ділянки як проміжні або допоміжні оселища. Крім того, значна частка відкритих поверхонь зі спрощеною рослинністю створює умови для інтенсивного розвитку личинок фітофагів, що є характерною ознакою екосистем, які перебувають на стадіях вторинної сукцесії.

Рис. 2.8 Колорадський жук (*Leptinotarsa decemlineata*): типовий представник комах-фітофагів, що трапляється на рудеральних і агроландшафтних ділянках території дослідження.

Загалом, структура фауни території у післяпроектний період демонструє сталу відсутність рідкісних, екологічно вибагливих до умов середовища або чутливих до антропогенного навантаження видів, що є очікуваним результатом з огляду на сучасний стан біотопів родовища. У межах

проведених маршрутних обстежень не зафіксовано тварин, які занесені до Червоної книги України, а також таких, що підлягають охороні відповідно до Резолюції 6 Бернської конвенції чи належать до регіонально рідкісних для Житомирської області. Це свідчить про те, що територія не формує специфічних умов, необхідних для існування таких груп тварин, і не містить мікробіотопів, які могли б виступати осередками їх постійного перебування.

Виявлений видовий склад фауни відображає типовий комплекс тварин, характерний для природних та напівприродних екосистем, що тривалий час зазнають різного ступеня антропогенного впливу. Види, зареєстровані під час обстежень, належать до числа широко поширених та екологічно пластичних, тобто здатних ефективно адаптуватися до змінених умов середовища, включаючи техногенні поверхні, рудеральну рослинність, фрагментацію простору та періодичні порушення ґрунтового покриву.

Отже, фауністичний комплекс території сформований видами, притаманними ландшафтам із тривалою історією антропогенної трансформації, і не містить ознак концентрації рідкісних або охоронюваних таксонів. Це узгоджується з результатами проведених досліджень і підтверджує, що фауна родовища є типовою для умов регіону та відповідає сучасному екологічному стану території у післяпроектний період, сформованому під впливом багаторічної господарської діяльності та природних процесів вторинної сукцесії.

РОЗДІЛ 3. ЗВ'ЯЗОК ТЕРИТОРІЇ З ПРИРОДООХОРОННИМИ ОБ'ЄКТАМИ

3.1 Екологічна мережа

Екологічна мережа Житомирської області становить основу регіональної системи охорони природних ландшафтів, підтримання біорізноманіття та забезпечення збалансованого функціонування екосистем, які історично сформувалися в межах області. Вона створена з метою гарантування просторової зв'язаності природних комплексів, що дозволяє підтримувати безперервний обмін генетичним матеріалом між популяціями, забезпечувати стабільність природних процесів і мінімізувати фрагментацію природних середовищ існування.

Житомирська область вирізняється своєрідним поєднанням поліських та лісостепових природних рис. Така ландшафтна структура зумовлює високу різноманітність екосистем, серед яких збереглися значні площі лісів, боліт, торфовищ, річкових долин і заплав, що мають цінність не лише на регіональному, а й на національному та міжнародному рівнях. У зв'язку з цим формування екологічної мережі в регіоні є важливим інструментом для збереження відносно стабільних ділянок природи, які зберегли ознаки малотрансформованих ландшафтів.

У 2010 році була затверджена регіональна схема екологічної мережі Житомирської області, що включає понад 342 тис. гектарів, тобто приблизно 12 % площі області. До її складу увійшли найбільш цінні природні масиви, що виконують функції природних ядер: розлогі болота, масиви поліських лісів, долини річок, у тому числі заплави Тетерева та Случі, які протягом тривалого часу залишалися малопорушеними. Багато з цих територій мають ключове значення для збереження рідкісних видів флори та фауни, міграційних коридорів птахів та охорони природних процесів, що відбуваються в межах регіону.

Екомережа області сформована як система ключових природних осередків і протяжних природних коридорів, які пов'язують між собою великі масиви природної рослинності. У її структурі поєднані національні, міжрегіональні та регіональні елементи, що охоплюють лісові масиви, болота, торфовища, водно-болотні угіддя, заплавні та лісостепові комплекси. Враховані також території міжнародного значення, зокрема важливі для охорони птахів території (ІВА), які формують ключові ділянки для міграційних і гніздових популяцій. Частина таких природних комплексів перебуває під охороною міжнародних договорів або включена до світових природоохоронних мереж.

Хоча Негребівське родовище доломітів не входить до складу жодного елемента екологічної мережі, його розташування розглядається у контексті близькості до низки важливих природних територій. Найближчим елементом екомережі є Довбисько-Мальованська сполучна територія національного рівня, що наближається до меж ділянки приблизно на 2,5 км. Ця територія функціонує як важливий природний коридор, що з'єднує Мальованське природне ядро Хмельниччини з Надслучансько-Коростишівським екологічним коридором. У межах цього коридору зберігаються фрагменти природних і напівприродних ландшафтів — переважно лісових і частково заплавних, які забезпечують переміщення видів між великими природними масивами та підтримують генетичний обмін популяцій.

Ще одним важливим елементом, розташованим приблизно за 9 км на захід, є Тетерівський природний коридор міжрегіонального значення. Його основу становить долина річки Тетерів разом із прилеглими болотними та лісовими територіями. Ця ділянка виконує функцію міжрегіонального природного сполучення та є важливим коридором між Київською та Житомирською областями. Структурно він збігається з об'єктом Смарагдової мережі «Teteriv river valley», що підкреслює його природоохоронне значення на міжнародному рівні.

Приблизно за 12 км від родовища розташована Коростишівська ключова територія національного рівня, яка є великим природним ядром. У її межах зосереджено ряд цінних природоохоронних об'єктів: заказники, парки-пам'ятки садово-паркового мистецтва, гідрологічні та геологічні пам'ятки природи. Територія характеризується значними лісовими масивами, болотними ділянками та унікальними природними комплексами, що мають високу екологічну цінність. Вона відповідає об'єкту Смарагдової мережі «Korostyshivskiy», що підтверджує її міжнародне значення.

У зоні впливу родовища відсутні водно-болотні угіддя, що охороняються відповідно до Рамсарської конвенції, а також території, включені до списку природної спадщини ЮНЕСКО чи зарезервовані для подальшого заповідання. Це свідчить про те, що ділянка та її санітарно-захисна зона не перетинають територій із підвищеною природоохоронною чутливістю.

З урахуванням просторової віддаленості ключових природних елементів та сучасного стану території, за результатами післяпроектного моніторингу вплив діяльності на регіональну екологічну мережу оцінюється як мінімальний і такий, що перебуває в межах екологічно допустимих значень. Територія не виконує функцій природного ядра або транзитного коридору та не має суттєвого впливу на структурну цілісність екомережі.

3.2 Природно-заповідний фонд

Природно-заповідний фонд Житомирської області є одним із ключових елементів регіональної екологічної системи, що забезпечує довготривале збереження природних ландшафтів, стабільність екологічних процесів і охорону біорізноманіття. Територія області характеризується високим рівнем природної цінності, сформованим упродовж тривалого часу, зокрема завдяки збереженню значних площ поліських лісів і болотних масивів. Це зумовлює

широке представлення об'єктів природно-заповідного фонду різних категорій охорони.

Станом на 2024 рік у межах Житомирської області функціонує 242 об'єкти природно-заповідного фонду загальною площею понад 138 тис. гектарів. До їх складу входять заказники різних типів, заповідні урочища, пам'ятки природи, а також об'єкти ботанічного, ландшафтного, гідрологічного та геологічного профілю. Основну частину площі ПЗФ становлять лісові території, підпорядковані ДП «Ліси України», які зберігають найбільш цінні природні комплекси Полісся та виконують важливі екологічні функції, зокрема підтримання водного балансу, регуляцію кліматичних умов і стабілізацію складу місцевих біотичних угруповань.

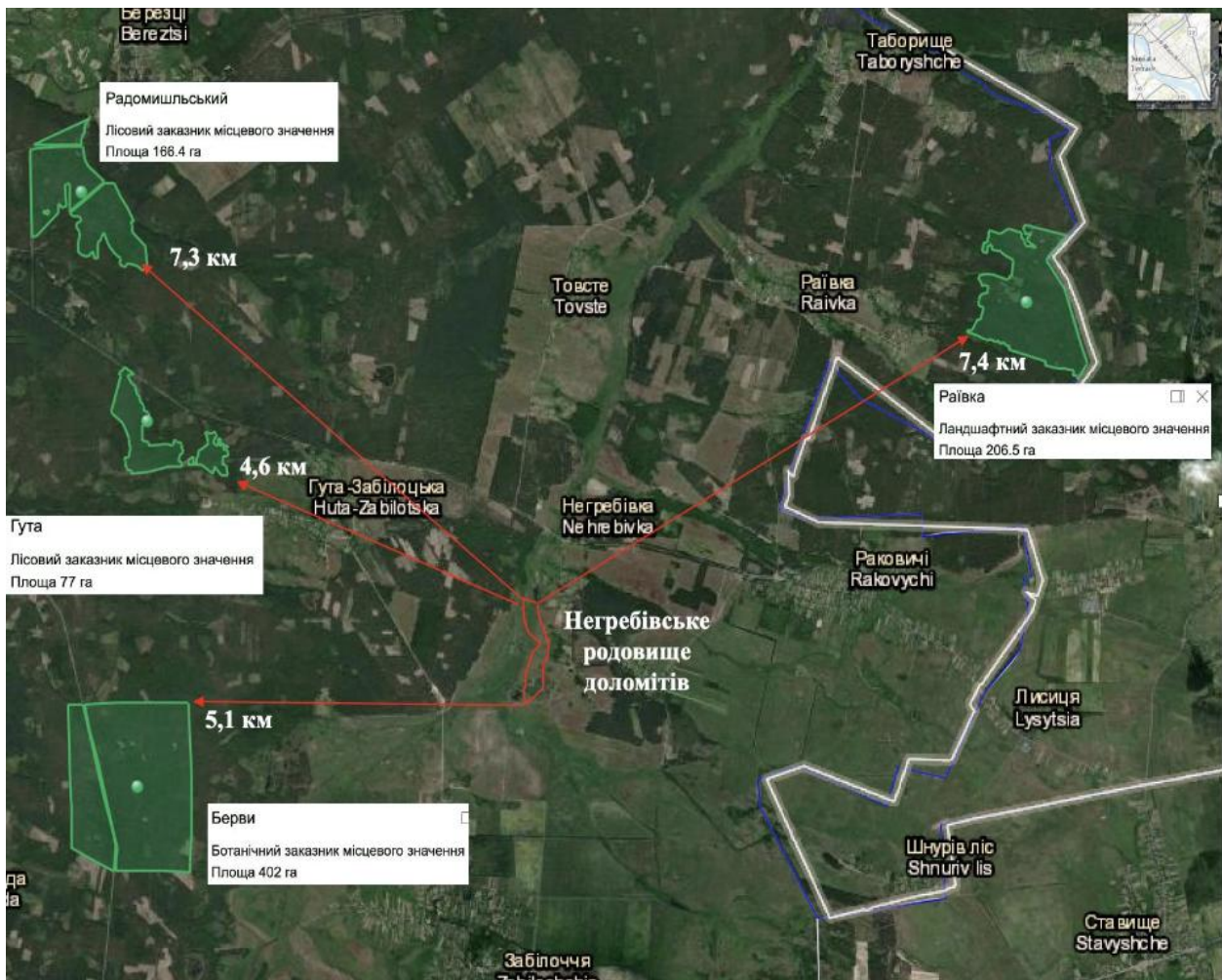

Рис. 3.2.1. Розташування об'єктів ПЗФ відносно Негребівського родовища доломітів

Попри значну кількість і щільність природоохоронних територій у межах області, територія Негребівського родовища доломітів не входить до складу жодного об'єкта природно-заповідного фонду. Крім того, вона не межує з охоронюваними природними територіями та не формує з ними спільного екологічного простору чи природного коридору. Водночас у навколишньому регіоні розташовано ряд природних об'єктів, які визначають загальний екологічний фон території та репрезентують осередки збереження природних екосистем.

Найближчі об'єкти ПЗФ розташовані на відстані приблизно від 4,6 до 8,4 км від родовища, що виключає їх безпосередню взаємодію з територією у післяпроектний період. Найближчим природоохоронним об'єктом є ботанічний заказник місцевого значення «Берви», розташований орієнтовно за 5 км. Він створений для охорони рідкісних ранньоквітучих видів флори, зокрема сон-трави та конвалії травневої. Заказник розташований у межах лісових масивів із переважанням соснових і змішаних лісів, що зберегли природний характер. Незважаючи на відносну близькість до родовища, відсутність спільних меж і безперервного природного середовища не створює умов для екологічного зв'язку або взаємного впливу.

У радіусі 7–8 км від родовища розташовані також лісові заказники «Гута» та «Радомишльський», а також ландшафтний заказник «Раївка». Ці території охоплюють природні лісові масиви з високим рівнем збереженості, характерною структурою рослинного покриву та типовими для Полісся фауністичними угрупованнями. Водночас усі ці об'єкти розташовані у відокремлених масивах, що не мають просторового контакту з територією родовища. Між ними знаходяться сільськогосподарські угіддя та елементи агроландшафту, які перешкоджають формуванню прямого екологічного зв'язку.

До ширшого природоохоронного контексту належать також території, пов'язані з Коростишівською ключовою територією та Тетерівським природним коридором, розташовані на відстані близько 9–12 км. У їх межах

знаходяться такі об'єкти природно-заповідного фонду, як гідрологічний заказник «Галове болото», зоологічний заказник «Боброве болото», ботанічні заказники «Жовтневе» та «Конвалія», а також низка лісових і геологічних пам'яток природи. Хоча ці території мають важливе природоохоронне значення, їх просторове розташування не передбачає безпосереднього контакту з ділянкою родовища.

У межах зони впливу родовища відсутні об'єкти міжнародного природоохоронного значення, зокрема водно-болотні угіддя Рамсарської конвенції, території Світової спадщини ЮНЕСКО або землі, зарезервовані для подальшого заповідання. Це свідчить про відсутність ділянок із підвищеною природоохоронною чутливістю у безпосередній близькості до об'єкта.

Загальна оцінка просторового розміщення природно-заповідного фонду підтверджує, що хоча у навколишньому регіоні наявна значна кількість важливих природоохоронних територій, жодна з них не має безпосереднього контакту з ділянкою родовища. Вони не охоплюють його санітарно-захисну зону та не перетинаються з виробничими об'єктами.

Таким чином, за результатами післяпроектного моніторингу встановлено, що територія родовища є просторово ізольованою від об'єктів природно-заповідного фонду та оточена переважно сільськогосподарськими угіддями й трансформованими територіями. Це зумовлює відсутність передумов для виникнення значущого впливу на природно-заповідні об'єкти та підтверджує, що екологічні ризики для них залишаються мінімальними.

3.3 Смарагдова мережа

Смарагдова мережа є європейською системою охоронюваних природних територій, сформованою в межах Бернської конвенції з метою довгострокового збереження природних оселищ, рідкісних видів флори і фауни та підтримання стабільності екосистем у масштабах Європи. Вона виступає важливим інструментом міжнародної природоохоронної політики,

оскільки орієнтована не лише на охорону окремих видів, а й на збереження цілісних природних комплексів, які забезпечують їх існування, відтворення та функціонування екологічних зв'язків у ландшафті. Україна, як сторона Бернської конвенції, бере активну участь у формуванні цієї мережі, визначаючи території, що мають особливу природоохоронну цінність у європейському контексті.

Житомирська область належить до регіонів, де сформовано низку значних природних комплексів, включених до Смарагдової мережі. Це обумовлено особливостями природної структури території: поєднанням поліських лісових масивів, значних площ болотних і торфових екосистем, заплавлених ландшафтів річкових долин, а також ділянок, що зберегли природний рослинний і тваринний покрив. Поліська частина області є однією з найбільш цінних у природоохоронному відношенні, оскільки містить унікальні біотопи, здатні підтримувати існування рідкісних і вразливих видів, важливих у масштабах усєї Європи.

Територія Негребівського родовища доломітів не входить до складу Смарагдової мережі та не включає жодних оселищ чи природних коридорів, визначених у її межах. Водночас у відносній близькості розташовані ключові території цієї системи, які формують екологічний контекст регіону. До них належать об'єкти міжнародного значення — «Teteriv River Valley» (UA0000320) та «Korostyshivskyi» (UA0000165), що входять до європейського переліку цінних природних осередків і відіграють важливу роль у збереженні біорізноманіття та підтриманні екологічних процесів.

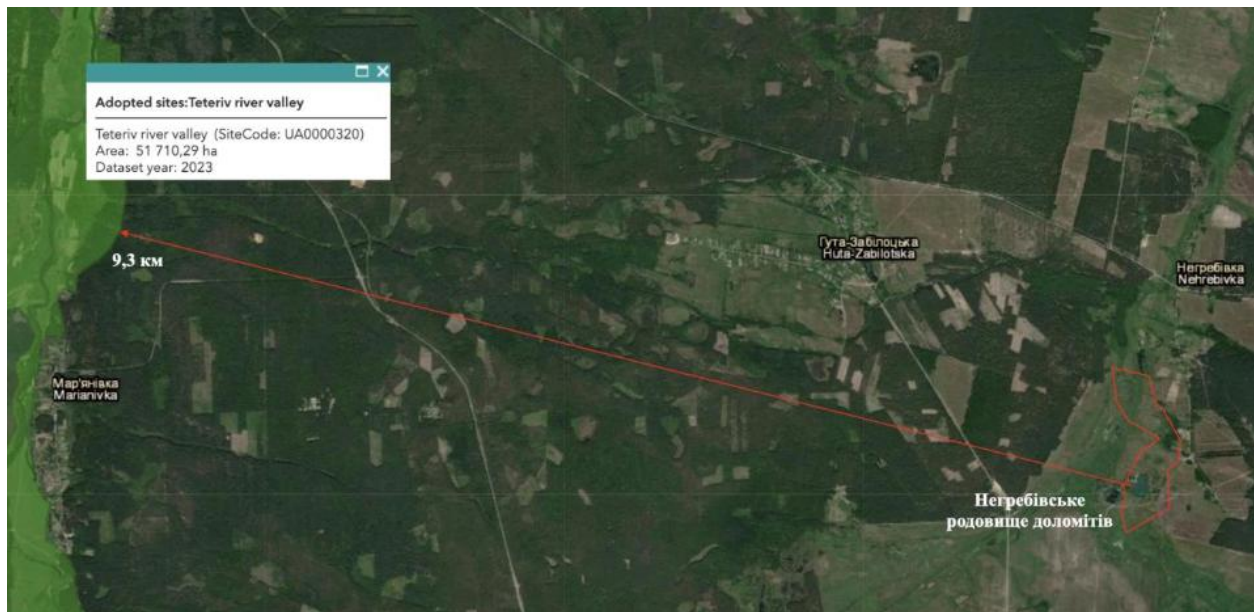

Рис. 3.3.1. Розташування Негребівського родовища доломітів відносно територій Смарагдової мережі Teteriv river valley (UA0000320)

Найближчим до родовища є об'єкт Смарагдової мережі UA0000320 — «Teteriv River Valley», розташований приблизно за 9,3 км у південно-західному напрямку. Дана територія охоплює один із найбільших заплавних природних комплексів регіону, сформований у межах долини річки Тетерів. До його складу входять водно-болотні, заплавні та прибережно-лісові оселища, які протягом тривалого часу залишалися малопорушеними. У межах цього комплексу зосереджені важливі види флори і фауни, занесені до міжнародних природоохоронних списків, а також типові поліські біотопи, що відіграють ключову роль у підтриманні природних процесів. Окрім того, ця територія виконує функцію одного з основних екологічних коридорів, забезпечуючи зв'язок між природними комплексами Полісся та суміжних регіонів, зокрема Київської області.

На відстані близько 12 км у південному напрямку розташована інша територія Смарагдової мережі — UA0000165 «Korostyshivskiy». Вона охоплює природні ландшафти Коростишівського району та включає поєднання лісових, болотних і частково гранітно-скельних комплексів. До складу цієї території входять проєктований національний природний парк «Коростишівський», а

також низка об'єктів природно-заповідного фонду — заказники, гідрологічні та геологічні пам'ятки природи. Територія виконує функцію великого природного ядра і має суттєве значення для збереження екологічної цілісності центральної частини Житомирської області.

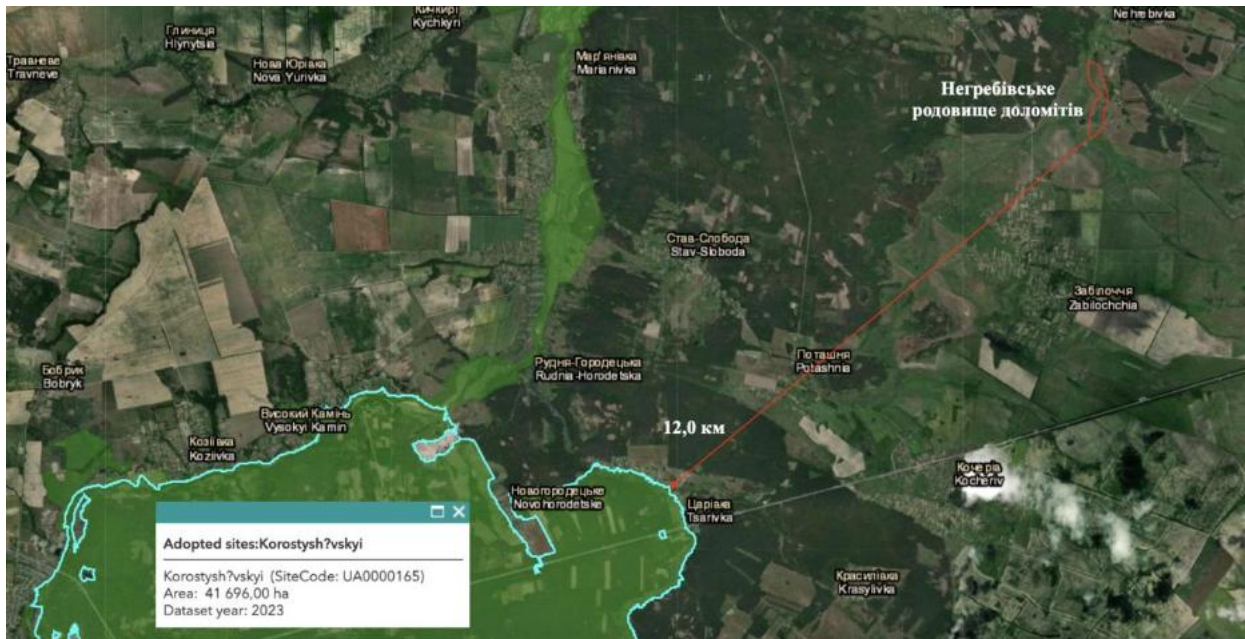

Рис. 3.3.2 Розташування Негребівського родовища доломітів відносно територій Смарагдової мережі Korostyshivskyi (UA0000165)

У межах зазначених об'єктів Смарагдової мережі зосереджені місця перебування низки рідкісних і охоронюваних видів, серед яких спостерігаються такі комахи, як красуня-діва *Calopteryx virgo*, махаон *Papilio machaon*, бражник скабіозовий *Hemaris tityus*, поліксена *Zerynthia polyxena*, мнемозина *Parnassius mnemosyne* та інші види, занесені до Червоної книги України. Ці таксони є індикаторами високої природної цінності території та наявності оселищ, придатних для їх існування. Натомість у межах Негребівського родовища під час польових обстежень такі види не були зареєстровані, що є очікуваним з огляду на відсутність природних комплексів, які відповідають їхнім екологічним вимогам.

Важливо підкреслити, що жоден із природних осередків Смарагдової мережі не має просторового чи екологічного накладання на ділянку діяльності. Територія Негребівського родовища доломітів не охоплює жодного з оселищ, визначених у рамках Директиви ЄС щодо збереження

природних середовищ існування, а також не містить біотопів, які могли б відповідати міжнародним природоохоронним критеріям. Навколишні території мають переважно антропогенно трансформований характер, що додатково знижує ймовірність концентрації рідкісних видів або формування цінних природних оселищ.

Ураховуючи просторову віддаленість об'єктів Смарагдової мережі, відсутність природних екологічних коридорів між ними та територією родовища, а також характер трансформацій навколишнього ландшафту, вплив діяльності на Смарагдову мережу оцінюється як мінімальний і екологічно прийнятний. Територія родовища не створює загроз для природних комплексів міжнародної цінності та не впливає на їх екологічну стабільність.

3.4 Природні оселища та рослинні угруповання

Визначення територій для включення до Смарагдової мережі здійснюється з урахуванням їх значення для збереження природних оселищ, перелік яких наведено у Резолюції № 4 Постійного комітету Бернської конвенції. Саме відповідність цим типам оселищ є одним із ключових критеріїв, що визначає можливість віднесення території до об'єктів європейського природоохоронного значення. У цьому контексті під час проведення післяпроектного моніторингу біорізноманіття на території Негребівського родовища доломітів у період листопад 2025 – квітень 2026 року особливу увагу було зосереджено на виявленні оселищ, які потенційно могли б відповідати зазначеним типам. Одночасно здійснювалася оцінка рослинних угруповань щодо їх відповідності типам, включеним до Зеленої книги України, а також їх аналогам відповідно до Національного каталогу біотопів України.

Польові обстеження, виконані в межах ліцензійної ділянки та прилеглої санітарно-захисної зони, показали, що безпосередньо на території родовища

переважають похідні та антропогенно трансформовані екосистеми. Тут сформовані різні типи лучних угруповань, пасовищ, узбіч доріг, ділянки вторинної лучно-бур'янової рослинності, а також оселища, що виникли на техногенно порушених землях. Незважаючи на виконання окремих локальних екологічних функцій, такі території за своїми характеристиками не відповідають критеріям природних оселищ, що підлягають охороні відповідно до положень Бернської конвенції.

Лучні оселища представлені кількома варіантами залежно від умов рельєфу, зволоження та ступеня антропогенного впливу. На ділянках із відносно стабільним водним режимом збереглися фрагменти справжніх лучних комплексів, у складі яких домінують костриця лучна (*Festuca pratensis*), тонконіг лучний (*Poa pratensis*) та тимофіївка лучна (*Phleum pratense*).

Такі угруповання характеризуються більш щільним травостоем, високим ступенем зімкненості та наявністю видів, притаманних заплавному лукам. Натомість на підвищених, краще дренованих ділянках переважають остепнені луки, де домінують мітлиця виноградникова (*Agrostis vinealis*), пирій середній (*Elytrigia intermedia*) та тонконіг вузьколистий (*Poa angustifolia*). Формування таких угруповань відображає тривалий вплив господарської діяльності, зокрема випасання, а також зміни гідрологічного режиму, хоча вони частково зберігають ознаки напівприродних екосистем.

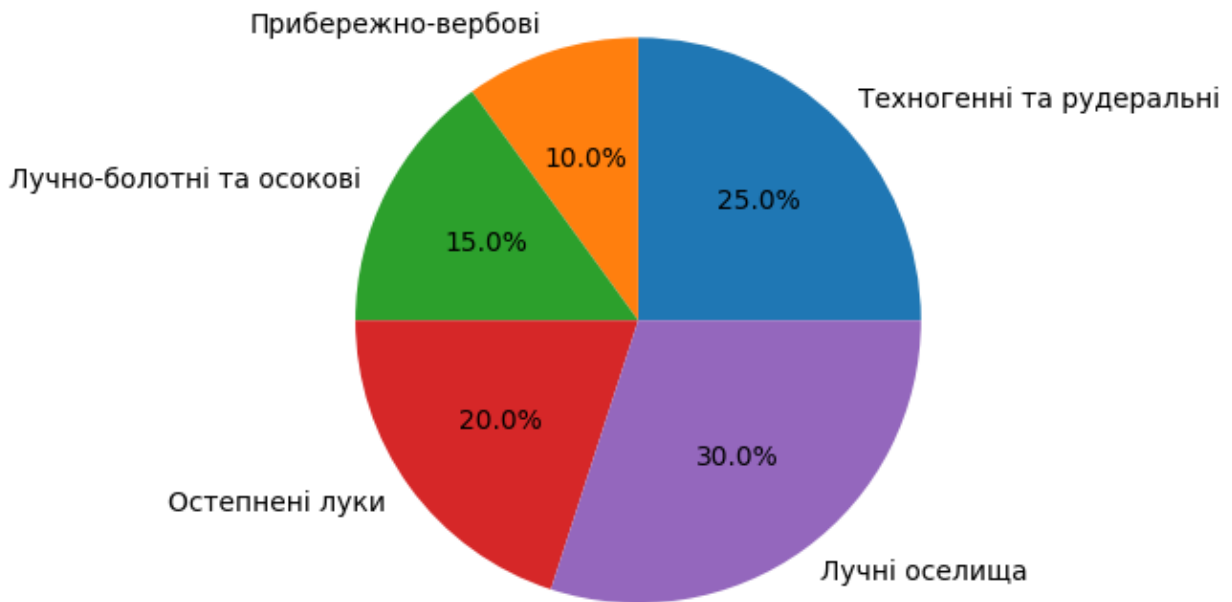

Рис. 3.4.1 – Структура основних типів оселищ у межах Негребівського родовища доломітів (за результатами передпроектного моніторингу 2025 р.)

У понижених елементах рельєфу, де спостерігається тривале перезволоження, сформувалися лучно-болотні та осокові оселища. У їх складі домінують осока пухнастоплідна (*Carex lasiocarpa*) та пухівка піхвова (*Eriophorum vaginatum*), які є типовими індикаторами надлишкового зволоження. Такі ділянки мають обмежене поширення і локальний характер, однак відіграють важливу роль у підтриманні гідрологічної рівноваги території, сприяють розвитку гідрофільної рослинності та створюють умови для існування окремих груп земноводних і вологолюбних безхребетних.

У прибережних зонах дрібних водотоків і меліоративних каналів сформовані деревно-чагарникові оселища за участю видів роду верба (*Salix*). Серед них відзначаються верба біла (*Salix alba*), верба ламка (*Salix fragilis*), а також чагарникові види — *Salix cinerea*, *Salix pentandra*, *Salix triandra*. Такі угруповання виконують низку важливих екологічних функцій: укріплюють береги, зменшують ризики ерозії, формують затінені мікробіотопи, сприяють затриманню вологи та забезпечують існування специфічних біоценозів. Водночас за ступенем природності ці оселища не досягають рівня біотопів, що підлягають міжнародній охороні.

Окрему групу становлять техногенно трансформовані ділянки, сформовані внаслідок гірничих робіт. Тут переважають рудеральні рослинні угруповання, характерні для початкових стадій вторинної сукцесії. Серед найпоширеніших видів відзначаються жовтушник розлогий (*Erysimum cheiranthoides*), суріпиця звичайна (*Barbarea vulgaris*), грицики звичайні (*Capsella bursa-pastoris*), конюшина лучна (*Trifolium pratense*), люцерна посівна (*Medicago sativa*), люцерна хмелевидна (*Medicago lupulina*), подорожник великий (*Plantago major*), кульбаба лікарська (*Taraxacum officinale*), пирій повзучий (*Elytrigia repens*), розхідник звичайний (*Glechoma hederacea*). Ці види забезпечують поступове заростання відкритих субстратів, сприяють формуванню первинного ґрунтово-рослинного покриву та подальшому розвитку сукцесійних процесів, однак не належать до угруповань із природоохоронним статусом.

Паралельно з аналізом території родовища розглядалися прилеглі природні комплекси, насамперед у долині річки Білка. Саме в межах цієї території збереглися найбільш природні оселища, серед яких відзначаються біотопи, споріднені з типами, наведеними в Національному каталозі біотопів України. У прибережній зоні річки зафіксовано ділянки, близькі до типів С1.22–С1.25, що охоплюють мілководні мезотрофні та евтрофні водойми з повільною течією або її відсутністю. У цих умовах формуються характерні угруповання гідрофітів і гелофітів. Також виявлені локальні фрагменти оселищ, подібних до типу G1.114 — вербових заростей у межах слабопроточних або стоячих водойм, де домінують види роду *Salix* у поєднанні з вологолюбною рослинністю.

Такі прибережно-водні комплекси, розташовані поза межами ліцензійної ділянки, характеризуються значно вищим рівнем природності порівняно з оселищами в межах родовища. Водночас навіть ці біотопи не ідентифіковані як такі, що входять до переліку Резолюції № 4 Бернської конвенції.

Отже, за результатами післяпроектного моніторингу встановлено, що в межах Негребівського родовища доломітів відсутні природні оселища, які відповідають типам, визначеним Резолюцією № 4 Постійного комітету Бернської конвенції, а також рослинні угруповання, занесені до Зеленої книги України. Водночас у ширшому ландшафтному оточенні, зокрема в долині річки Білка, зберігаються оселища, що мають певне природоохоронне значення на регіональному рівні. Це необхідно враховувати при подальшому веденні господарської діяльності та плануванні природоохоронних заходів, з метою недопущення опосередкованого впливу на ці природні комплекси та збереження їх екологічної функції.

РОЗДІЛ 4. ВИДИ ЧЕРВОНОЇ КНИГИ УКРАЇНИ

Під час проведення післяпроектного моніторингу біорізноманіття на території Негребівського родовища доломітів у період листопад 2025 – квітень 2026 року особливу увагу було приділено виявленню видів рослин і тварин, які відповідно до чинного природоохоронного законодавства України підлягають особливій охороні. Насамперед розглядалися таксони, включені до Червоної книги України як рідкісні, вразливі або такі, що перебувають під загрозою зникнення, а також види та природні оселища, охорона яких регламентується міжнародними зобов'язаннями держави. До таких зобов'язань належать положення Бернської конвенції, що визначають перелік охоронюваних видів і категорій оселищ, а також вимоги щодо збереження територій Смарагдової мережі як складової європейської системи охорони біорізноманіття.

Моніторинг проводився комплексно та охоплював як безпосередню ліцензійну ділянку родовища, так і прилеглі території, які потенційно можуть зазнавати опосередкованого впливу господарської діяльності. Такий підхід дозволив оцінити не лише фактичний стан біоти в межах родовища, а й врахувати можливі екологічні зв'язки з навколишніми природними комплексами, що є важливим для оцінки ризиків для охоронюваних видів та їх оселищ у післяпроектний період.

Польові обстеження здійснювалися із застосуванням маршрутних оглядів, аналізу потенційно придатних біотопів, оцінки рослинних угруповань та дослідження екологічних умов, які могли б бути пов'язані з перебуванням рідкісних видів. За результатами проведених досліджень встановлено, що в межах території Негребівського родовища доломітів видів рослин або тварин, занесених до Червоної книги України, не виявлено. Такий результат є очікуваним і узгоджується з сучасним станом території, де переважають антропогенно трансформовані біотопи. До них належать лучно-пасовищні угруповання різного ступеня трансформації, рудеральні комплекси на

техногенно порушених землях, фрагменти деградованих лісових насаджень та прибережні смуги з участю чагарникових формацій роду верба (*Salix*). Жоден із зазначених типів середовищ не формує умов, сприятливих для існування видів із високими екологічними вимогами або таких, що перебувають під охороною.

У ширшому ландшафтному контексті, відповідно до даних офіційних джерел екологічної інформації Житомирської області, у природних масивах центральної частини Полісся відзначається наявність окремих рідкісних видів фауни, зокрема ентомофауни. Поблизу найближчих територій Смарагдової мережі — «Teteriv River Valley» (UA0000320) та «Korostyshivskiy» (UA0000165), що розташовані на відстані приблизно 9–12 км від родовища, відомі такі види комах, занесені до Червоної книги України, як красуня-діва (*Calopteryx virgo*), махаон (*Papilio machaon*), бражник скабіозовий (*Hemaris tityus*), поліксена (*Zerynthia polyxena*) та мнемозина (*Parnassius mnemosyne*). Їх наявність у регіоні пояснюється високим ступенем збереженості природних лісових, болотних і заплавних біотопів у складі Смарагдової мережі. Водночас у межах ліцензійної ділянки родовища під час польових обстежень жоден із зазначених видів не був зафіксований, що свідчить про відсутність відповідних оселищ.

Серед рідкісних видів ссавців, характерних для регіону, у літературних джерелах відзначаються видра річкова (*Lutra lutra*) та вовк (*Canis lupus*). Вони трапляються переважно в межах великих лісових масивів і водно-болотних екосистем, де зберігається відносно природний стан середовища. Типові місця їх існування приурочені до великих річкових долин і структурно цілісних природних територій. Натомість територія Негребівського родовища характеризується значним ступенем антропогенної трансформації, порушенням ґрунтового та рослинного покриву, а також домінуванням вторинних нестабільних біотопів. У зв'язку з цим імовірність перебування таких видів у межах досліджуваної ділянки є вкрай низькою, що

підтверджується результатами польових обстежень — слідів їх життєдіяльності не виявлено.

Аналогічна ситуація простежується і для флори. У природних умовах центрального Полісся відомі місця зростання рідкісних видів, зокрема сон розкритий (*Pulsatilla patens*), конвалія травнева (*Convallaria majalis*), лілія лісова (*Lilium martagon*) та інші. Однак ці види приурочені до добре збережених лісових масивів, заповідних територій і напівприродних луків, які значно віддалені від родовища. У межах досліджуваної території відповідні рослинні угруповання та екологічні умови відсутні, що підтверджено результатами обстежень. Також не було зафіксовано угруповань, занесених до Зеленої книги України.

Загальна оцінка результатів післяпроектного моніторингу свідчить, що територія Негребівського родовища доломітів не є осередком концентрації рідкісних, вразливих або екологічно вибагливих видів флори та фауни. Сучасний стан рослинного та тваринного світу відображає переважно вторинний характер екосистем, сформований унаслідок тривалого антропогенного впливу та техногенної трансформації ландшафту. Відсутність видів, занесених до Червоної книги України, підтверджує, що в післяпроектний період територія не створює загроз для охоронюваних таксонів на національному рівні, що є важливим аргументом при оцінці екологічної допустимості діяльності.

РОЗДІЛ 5. СТАН РОСЛИННОСТІ ТА ОСЕЛИЩ

Оцінка стану рослинності та оселищ Негребівського родовища доломітів за результатами післяпроектного моніторингу свідчить, що сучасний рослинний покрив території є наслідком тривалої взаємодії природних процесів і накопичених у часі антропогенних впливів. У межах ділянки простежуються окремі елементи, що зберегли риси природних заплавних комплексів річки Білка, однак переважна більшість рослинних угруповань представлена перехідними, похідними або вторинними стадіями розвитку. Такі стадії є типовими для територій, що протягом тривалого часу зазнавали господарського використання, зокрема випасання, меліоративних заходів та гірничо-технічних впливів. Сучасна структура рослинного покриву сформувалася внаслідок тривалих сукцесійних процесів, які визначили склад і просторову організацію фітоценозів у післяпроектний період.

На загальному фоні території спостерігається виражена тенденція до поступової стабілізації рослинного покриву. Це проявляється у формуванні суцільного, відносно рівномірного трав'яного шару навіть на тих ділянках, де ґрунтовий покрив раніше був порушений у процесі гірничих робіт. Рослинність виконує важливі екологічні функції: сприяє укріпленню поверхні, зменшенню ризику ерозійних процесів, накопиченню органічної речовини та поступовому формуванню нового гумусового горизонту. Така динаміка свідчить про збереження здатності території до природного відновлення та підтверджує її екологічний потенціал у післяпроектному періоді.

Разом із тим у межах родовища чітко простежується диференціація між ділянками з відносно збереженою природною структурою та територіями, що зазнали більш інтенсивного механічного або гідрологічного впливу. На відносно непорушених площах рослинний покрив характеризується високою стійкістю: травостій має добру зімкненість, видовий склад є відносно збалансованим, а ознаки поширення інвазійних видів відсутні або незначні. Це свідчить про достатній адаптаційний потенціал фітоценозів, які навіть за умов

часткової трансформації здатні підтримувати стабільний стан і виконувати основні екологічні функції.

Інша ситуація спостерігається на ділянках із порушеним рельєфом та оголеним або частково деградованим ґрунтовим покривом. Тут рослинність перебуває на ранніх або проміжних стадіях сукцесії. Переважають види-піонери, які характеризуються високою стійкістю до несприятливих умов і здатністю швидко колонізувати відкриті субстрати. Ступінь відновлення таких ділянок є неоднорідним: на окремих площах уже сформовано суцільний дерновий покрив, тоді як інші зберігають фрагментарну структуру або представлені нестійкими угрупованнями. Такі ділянки залишаються більш чутливими до зовнішніх факторів і потребують врахування при подальшому використанні території, оскільки їх екологічна стійкість є нижчою порівняно з більш стабілізованими зонами.

Прибережні оселища вздовж меліоративних каналів і малих водотоків виконують функцію локальних буферних елементів у структурі ландшафту. Незважаючи на те, що ці території зазнали впливу меліоративних робіт у минулому, вони зберігають здатність підтримувати підвищений рівень зволоження та формують мікрооселища для вологолюбних видів. Їхній стан загалом можна оцінити як задовільний, однак такі ділянки залишаються чутливими до змін гідрологічного режиму. Потенційні коливання водного балансу можуть впливати на видовий склад рослинності, ступінь її зімкненості та загальну екологічну стабільність цих оселищ.

У межах території родовища не виявлено природних оселищ, які належать до типів, визначених Резолюцією № 4 Бернської конвенції, а також не зафіксовано рослинних угруповань, занесених до Зеленої книги України. Це свідчить про те, що рослинний покрив досліджуваної ділянки не відноситься до категорій із високою природоохоронною цінністю і не формує оселищ, які потребують спеціального режиму охорони на національному чи міжнародному рівнях.

Загалом стан рослинності та оселищ Негребівського родовища доломітів у післяпроектний період можна охарактеризувати як стабільний у межах антропогенно трансформованого середовища. Територія не демонструє ознак активної деградації: не спостерігається масового всихання рослинності, інтенсивного поширення інвазійних видів або зменшення площі рослинного покриву. Водночас на ділянках із порушеним ґрунтовим профілем тривають природні сукцесійні процеси, що є закономірною реакцією екосистеми на попередні техногенні впливи та підтверджують її здатність до поступового відновлення. Сукцесійна динаміка визначає напрям і темпи формування рослинного покриву, що доцільно враховувати при плануванні подальших природоохоронних заходів і режимів використання території.

РОЗДІЛ 6. ПОТЕНЦІЙНІ ФАКТОРИ РИЗИКУ

Оцінка потенційних факторів ризику для природних компонентів території Негребівського родовища доломітів за результатами післяпроектного моніторингу (листопад 2025 – квітень 2026 року) ґрунтується на комплексному аналізі екологічних особливостей території, просторової організації ландшафту, сучасного стану оселищ і рослинних угруповань, а також історії їх формування. Територія характеризується тривалою взаємодією природних і антропогенних процесів, що зумовило формування мозаїчної структури біотопів із різним ступенем збереженості. У таких умовах частина ризикових чинників є внутрішньо притаманною самому середовищу та може впливати на стійкість фітоценозів навіть без додаткового зовнішнього впливу. Їх аналіз дозволяє визначити найбільш чутливі компоненти екосистеми, окреслити потенційні зони вразливості та оцінити межі екологічної стійкості території.

Одним із ключових природних чинників, що визначає структуру та динаміку рослинного покриву, залишається гідрологічний режим. Для заплавної території, зокрема заплави річки Білка, характерні сезонні та міжсезонні коливання рівня зволоження ґрунтів, які залежать від кількості атмосферних опадів, водного балансу регіону та стану меліоративної мережі, що частково втратила свою первинну ефективність. Водний режим є визначальним фактором для лучно-болотних і прилеглих до них вологих оселищ, де стабільність рослинних угруповань значною мірою залежить від підтримання оптимального рівня вологості. Зниження зволоження може призводити до поступової деградації гігрофітних видів і формування ксерофітних угруповань, тоді як тривале перезволоження, навпаки, сприяє розвитку болотних мікрооселищ із витісненням типових лучних видів. Таким чином, гідрологічний фактор залишається одним із найбільш чутливих у післяпроектний період.

Важливим чинником ризику є також вразливість вторинних рослинних угруповань, що сформувалися внаслідок попередньої гірничої діяльності. Ділянки з порушеним ґрунтовим профілем — відвали, оголені субстрати, локальні пониження або штучно вирівняні поверхні — характеризуються зниженою екологічною стійкістю порівняно з природними або напівприродними оселищами. На таких територіях формується нерівномірний, часто неглибокий рослинний покрив, який є вразливим до ерозійних процесів, особливо під час інтенсивних опадів або весняного водопілля. Оскільки сукцесійні процеси перебувають тут на ранніх стадіях, стабільність фітоценозів значною мірою залежить від швидкості формування дернового шару та здатності рослинності закріплювати ґрунт.

Фрагментація оселищ виступає окремим фактором екологічної вразливості, характерним для територій із чергуванням природних і трансформованих ділянок. Мозаїчність структури ландшафту Негребівського родовища призводить до роздрібнення біотопів і порушення їхньої просторової цілісності. У таких умовах можуть ускладнюватися процеси переміщення дрібних тварин, поширення рослин і функціонування локальних популяцій. Фрагментація знижує ефективність біотичних зв'язків, обмежує генетичний обмін і може впливати на загальну стійкість екосистеми до зовнішніх чинників. Незважаючи на те, що територія родовища не входить до складу екологічної мережі, подібна структура середовища впливає на його екологічну якість.

Прибережні смуги вздовж меліоративних каналів і малих водотоків виконують функцію буферних зон, забезпечуючи перехід між водними та наземними екосистемами. Їх роль полягає у стабілізації берегів, регуляції мікрокліматичних умов, підтриманні підвищеної вологості та формуванні мікрооселищ для вологолюбних видів. Водночас ці ділянки залишаються чутливими до механічних порушень, зміни гідрологічного режиму, засмічення, надмірного випасання та поширення рудеральної рослинності.

Порушення таких буферних зон може призводити до локального зниження біорізноманіття та зміни структури екосистем.

Поширення рудеральних видів є ще одним фактором, що має значення в умовах післяпроектного стану території. Такі види здатні швидко заселяти відкриті або порушені субстрати та ефективно конкурувати з місцевими рослинами, особливо на ранніх етапах сукцесії. За відсутності достатньо сформованих природних угруповань вони можуть сповільнювати або ускладнювати процеси відновлення більш стабільних і екологічно цінних фітоценозів. Це особливо характерно для ділянок із порушеним ґрунтовим покривом, де процеси природного відновлення мають тривалий характер.

У ширшому екологічному контексті певна вразливість властива також лучним угрупованням, стан яких залежить від режиму використання території, зокрема сінокосіння чи випасання. Зміна інтенсивності такого використання — як у бік зменшення, так і надмірного навантаження — може призводити до змін структури рослинності: заростання чагарниками, деградації дернового покриву або активізації вторинної сукцесії. Хоча такі процеси є природною складовою розвитку лучних екосистем, вони можуть впливати на видовий склад і загальну екологічну стабільність території.

Загалом результати післяпроектного моніторингу свідчать, що виявлені фактори ризику не становлять критичної загрози для функціонування екосистем Негребівського родовища доломітів за умови збереження сучасного рівня антропогенного навантаження. Водночас ці фактори дозволяють визначити найбільш чутливі компоненти середовища, які можуть реагувати на зміни гідрологічного режиму, механічні впливи або порушення біотичних зв'язків. Їх урахування є необхідним для забезпечення екологічної стабільності території та мінімізації можливих негативних наслідків у подальшому.

ВИСНОВКИ

Післяпроектний моніторинг біорізноманіття, проведений на території Негребівського родовища доломітів у період листопад 2025 – квітень 2026 року, дозволив сформувавши комплексне уявлення про сучасний стан природних умов ділянки, її екологічні характеристики та фактори, що визначають структуру рослинних і тваринних компонентів у післяпроектний період. Отримані результати стали основою для узагальненої оцінки території, що дає змогу об'єктивно охарактеризувати типи оселищ, ступінь їх трансформації, а також фітоценотичні й фауністичні особливості ландшафту. За підсумками досліджень встановлено, що сучасні природні умови території сформовані під впливом поєднання заплавної особливості річки Білка, локальних рельєфних факторів і тривалого антропогенного впливу, пов'язаного з історією використання земель. Це обумовило переважання вторинних рослинних угруповань, сформованих унаслідок попередніх гірничих порушень та господарської діяльності.

Рослинний покрив території представлений переважно комплексом природно-похідних і антропогенно змінених угруповань, що перебувають на різних стадіях сукцесійного розвитку. Природні елементи збереглися локально — у вигляді фрагментів лучних, остепнених і вологих ділянок, характерних для поліських умов, із притаманним їм видовим складом. Водночас значну частину площі займають угруповання вторинного походження, які відзначаються підвищеною екологічною пластичністю, стійкістю до коливань умов середовища та здатністю до відновлення на порушених субстратах. У процесі моніторингу не виявлено ознак різкої деградації рослинного покриву, масового усихання або втрати зімкненості, що свідчить про стабільний характер розвитку рослинності у сучасних умовах.

Аналіз природних оселищ показав, що в межах території родовища відсутні біотопи, які належать до типів, визначених Резолюцією № 4 Постійного комітету Бернської конвенції, а також не зафіксовано рослинних

угруповань, включених до Зеленої книги України. Виявлені оселища представлені переважно вторинними, трансформованими або напівприродними екосистемами, типовими для територій із тривалою історією господарського освоєння. У прибережній зоні річки Білка зберігаються окремі фрагменти природної рослинності, однак вони розташовані поза межами ліцензійної ділянки, не формують із нею безперервних екологічних зв'язків і не відповідають критеріям міжнародної охорони.

У фауністичному аспекті територія родовища не характеризується наявністю рідкісних, вразливих або екологічно спеціалізованих видів. За результатами післяпроектного моніторингу не виявлено представників флори чи фауни, занесених до Червоної книги України. Це узгоджується із загальним характером рослинного покриву, ступенем трансформації оселищ та історією землекористування. Види з охоронним статусом, відомі для ширшого регіону, приурочені до більш природних територій — насамперед до об'єктів Смарагдової мережі, розташованих на відстані близько 9–12 км від родовища. Зазначені території не мають функціонального або екологічного зв'язку з досліджуваною ділянкою та не перебувають у зоні її впливу.

Аналіз просторового положення показав, що Негребівське родовище доломітів не входить до складу природно-заповідного фонду України та не належить до елементів регіональної екологічної мережі Житомирської області. Територія також не розташована в межах або безпосередній близькості до об'єктів Смарагдової мережі. Найближчі природоохоронні території — Довбисько-Мальованська сполучна територія, Тетерівський природний коридор та Коростишівська ключова ділянка — знаходяться на значній відстані та не формують просторових або функціональних зв'язків із територією родовища. Це свідчить про відсутність навіть потенційного ризику впливу на об'єкти природоохоронного значення.

Комплексна екологічна оцінка території свідчить, що стан рослинності та оселищ у післяпроектний період є загалом стабільним у межах сформованих антропогенних умов. Природні елементи ландшафту зберігають свої функції,

забезпечуючи підтримання локального біорізноманіття, тоді як порушені ділянки демонструють виражені процеси природного відновлення. Ознак критичних або незворотних деградаційних змін не встановлено: відсутні процеси масового всихання рослинності, значного поширення інвазійних видів чи втрати рослинного покриву. Сукцесійні процеси відбуваються у межах природної динаміки та свідчать про здатність екосистеми до саморегуляції.

Таким чином, результати післяпроектного моніторингу формують обґрунтовану основу для подальшої екологічної оцінки стану території. На момент завершення досліджень територія не містить рідкісних, цінних або екологічно вразливих компонентів, які потребували б спеціального режиму охорони чи могли б обмежувати господарське використання. Це підтверджує, що з екологічної точки зору територія характеризується низьким рівнем чутливості та відсутністю суттєвих обмежень, пов'язаних із збереженням природних комплексів.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Закон України «Про оцінку впливу на довкілля» : Закон України від 23 травня 2017 р. № 2059-VIII // Відомості Верховної Ради України. – 2017. – № 29. – Ст. 315.
2. Закон України «Про Червону книгу України» : Закон України від 7 лютого 2002 р. № 3055-III // Відомості Верховної Ради України. – 2002. – № 30. – Ст. 201.
3. Закон України «Про природно-заповідний фонд України» : Закон України від 16 червня 1992 р. № 2456-XII // Відомості Верховної Ради України. – 1992. – № 34. – Ст. 502.
4. Convention on the Conservation of European Wildlife and Natural Habitats (Bern Convention). – Strasbourg : Council of Europe, 1979. – 32 p.
5. Resolution No. 4 (1996) on the listing of habitats of European importance. Standing Committee to the Bern Convention. – Strasbourg : Council of Europe, 1996. – 66 p.
6. Смарагдова мережа Європи : методичні рекомендації щодо ідентифікації та картування оселищ. – Київ : Міністерство екології та природних ресурсів України, 2020. – 112 с.
7. Національний каталог біотопів України / за ред. О. А. Адаменка, О. В. Куземка та ін. – Київ : LAT&K, 2019. – 451 с.
8. Зелена книга України / за ред. Я. П. Дідуха. – Київ : Наукова думка, 2009. – 448 с.
9. Регіональна схема екологічної мережі Житомирської області. – Рішення Житомирської обласної ради від 11 травня 2010 р. № 1080.
10. ДСП 173-96. Державні санітарні правила планування та забудови населених пунктів. – Київ : МОЗ України, 1996. – 57 с.
11. Топографічні, кадастрові та картографічні матеріали території Негребівського родовища доломітів. – Публічна кадастрова карта України, дані землеустрою.

12. Червона книга України. Рослинний світ. / за ред. Я. П. Дідуха. – Київ : Глобалконсалтинг, 2009. – 912 с.
13. Червона книга України. Тваринний світ. / за ред. І. А. Акімової. – Київ : Глобалконсалтинг, 2009. – 624 с.
14. Фіторізноманіття України. Теоретичні основи, методи, результати інвентаризації. / за ред. Я. П. Дідуха. – Київ : Наукова думка, 2011. – 576 с.
15. Антропогенна трансформація рослинного покриву України. / Дідух Я. П., Шеляг-Сосонко Ю. Р. – Київ : Наукова думка, 2003. – 452 с.
16. Геоботанічне районування України / за ред. М. А. Голубця. – Львів : НТШ, 2015. – 128 с.
17. Біорізноманіття Полісся України: стан та охорона. – Житомир : Вид-во ЖДУ, 2018. – 212 с.
18. Екомережа України : науково-практичні засади формування. / за ред. Ю. Р. Шеляг-Сосонка. – Київ : Наукова думка, 2001. – 400 с.
19. Habitat Directive Interpretation Manual. – European Union, DG Environment, 2013. – 144 p.
20. European Red List of Habitats. – Luxembourg : Publications Office of the European Union, 2016. – 64 p.
21. Рідкісні та зникаючі види флори Житомирської області. – Житомир, 2016. – 145 с.
22. Методика польових геоботанічних досліджень. – Київ : Фітосоціоцентр, 2014. – 302 с.
23. Екологічний атлас України. – Київ : Мінприроди України, 2014. – 200 с.